

A családjogi törvény rendelkezései

„Csak akkor leszünk boldogok, ha mindnyájan,
a legkisebbek is közülünk, ráeszmélünk szerepünkre.”

(Antoine de Saint-Exupéry)

A szülők gyermekeik iránti szeretete, a gondoskodás szükségességének tudata elsődlegesen érzelmi alapon van jelen a mindennapokban; része az életüknek. A zavartalan családi élet egészét, az élet harmonikus rendjét a szeretet megléte és jelenléte alapozza meg. Kötőanyag ez, amely lélektől lélekig vezet.

E mellett a biztos alap mellett létezik egy másik fontos tényező, a közösségi élet. A környezetünk kisebb közösségén túl a nagyobb közösség, a társadalom tagjai vagyunk, a családdal együtt. A társadalomnak rendje van. A rendet pedig maga az ember, az emberek közössége, továbbá a szabályok, a jogszabályok, a törvények és egyéb regulák biztosítják. A törvények védik azokat az értékeket is, amelyeket az emberek természetesen fogadnak el. Így törvényi védelem alá esik a család is. A törvények sajátos módon viszonyulnak az élet helyzeteihez. Természetüknél fogva és funkciójukból következően magatartási szabályokat határoznak meg. Így van ez a családjogi törvény esetében is. A családról, a házasságról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény szabályozza és a jog eszközeivel védi a házasságot, a család intézményét, fokozza a gyermekekért való felelősséget, továbbá előmozdítja az ifjúság fejlődését és nevelését. Fontos a törvény néhány olyan részét kiemelni, amely a család, a gyermekek érdekeit szolgálja.

A szülői felügyelet

A törvény kimondja, hogy a kiskorú gyermek szülői felügyelet vagy gondnokság alatt áll. Erre a rendelkezésre azért van szükség, mert a kiskorú, a tizennyolcadik életévét be nem töltött gyermek szellemi fejlettsége nem olyan fokú, hogy saját ügyei vitelében megnyugtató módon, önállóan eljárhatna.

A szülői felügyeletet a kiskorú gyermek érdekeinek megfelelően kell gyakorolni.

A szülői felügyelet a kiskorú gyermek

- gondozásának,
- nevelésének,
- vagyona kezelésének,
- törvényes képviselőjének jogát és kötelezettségét, továbbá
- a gyámnevezésnek és a gyámságból való kizárásnak jogát foglalja magában.

A szülői felügyelet fontos eleme, hogy ezt a tevékenységet a szülők együttesen gyakorolják. Ellentétes megállapodás hiányában ez az alapszabály akkor is érvényes, ha a szülők már nem élnek együtt.

A szülői felügyelet körébe tartozó olyan kérdésekben, amelyekben a szülői felügyeletet együttesen gyakorló szülők nem tudnak egyetértésre jutni, a gyámhatóság dönt. E szabály alól kivételt képez a lelkiismereti és vallásszabadság körébe tartozó álláspont kialakítása.

A gondozás és nevelés

A szülői felügyelet körében a szülők kötelessége, hogy a kiskorú gyermekeiket gondozzák, tartásuk, a gyermek testi, értelmi és erkölcsi fejlődését elősegítsék.

A szülő a saját szükséges tartásának rovására is köteles megosztani kiskorú gyermekeivel azt, ami közös eltartásuk rendelkezésére áll. A gyermekeket gondozó szülő a tartást természetben szolgáltatja.

A szülők saját háztartásukban kötelesek gondoskodni a kiskorú gyermekeik állandó lakásáról. Ez rendszerint megegyezik – a szülői felügyelet miatt – a szülők állandó lakásával. Ennek nem mond ellent az az eset sem, ha a gyermek ideiglenesen máshol tartózkodik, például kollégiumi ellátásban részesül.

A gyermek életét meghatározó döntés a pályaválasztás. Éppen a fontossága miatt a családjogi törvény a következőképpen rendelkezik: azt, hogy a gyermek milyen pályára készüljön, a gyermek hajlama, testi és értelmi képessége, valamint az egyéb körülmények figyelembevételével a szülői felügyeletet gyakorló szülők és a gyermek közösen döntenek el. Ha ebben a fontos ügyben, az életpálya eldöntésében a szülők és a gyermek között nem jön létre megegyezés, a gyámhatóság határoz.

Vagyonkezelés

A szülői felügyeletet gyakorló szülők joga és kötelessége, hogy gyermekük minden vagyonát kezeljék.

Azt a keresményt, amelyet a tizennegyedik életévét betöltött gyermek munkájával maga szerzett, nem a szülők kezelik, hanem ő maga szabadon rendelkezik vele. De a törvény arról is rendelkezik, hogy az a gyermek, akinek szabad rendelkezése alatt álló saját keresménye van, ha a szülői háztartásban él, a háztartás költségeihez keresményéből megfelelő mértékben köteles hozzájárulni.

A szülők gyermekeik vagyonának kezelésében a rendes vagyonkezelés szabályai szerint ugyanazzal a gondossággal kötelesek eljárni, mint saját ügyekben. A szülők a gyermekeik jövedelmeit a gyermekeik szükségleteire kötelesek fordítani.

A törvényes képviselő

A szülői felügyeletet gyakorló szülők joga és kötelessége, hogy a kiskorú gyermekeiket mind személyi, mind vagyoni ügyekben képviseljék. Ha a szülői felügyelet mindkét szülőt együtt illeti meg, a szülők akár kölcsönösen, akár külön-külön közokiratba vagy teljes bizonyító erejű magánokiratba foglalt meghatalmazást adhatnak egymásnak, hogy a gyermekeik vagyoni ügyeiben a törvényes képviselőt az egyik szülő a másik nevében is gyakorolja.

A gyermekeik nevében fellépő szülőt a mindennapi életében előforduló kisebb jelentőségű vagyoni ügyleteknél jóhiszemű harmadik személyek olyannak tekintik, mint aki a másik szülő meghatalmazottjaként is eljár.

Gyámrendelés

Az a kiskorú, aki nem áll szülői felügyelet alatt, gyámság alá tartozik. A kiskorú legközelebbi rokonai kötelesek a gyámhatóságnak haladéktalanul bejelenteni, ha a kiskorú részére bármely okból gyámrendelése szükséges.

A gyámság alá tartozó kiskorú részére a gyámhivatal gyámot rendel. A gyámhatóság a gyámrendelés iránt hivatalból intézkedik.

A gyámhatóság elsősorban a gyámság ellátására alkalmas rokont, illetve a kiskorúval más családi kapcsolatban álló személyt rendel ki. Ha a gyermeknek nincs ilyen hozzátartozója, a gyámhatóság más alkalmas személyt nevez ki.

A gyermek köteles szülei (gyámja) iránt tisztelettel viselkedni, nekik engedelmeskedni és fáradozásaik eredményességét tőle telhetőleg elősegíteni.

Gyermekvédelem

A családjogi törvénnyel összhangban A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény rendelkezései is a kiskorúak (a tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyek) érdekei érvényesítését segíti, védelmét biztosítja, és a gyermekek jogait védi.

A gyermek védelme – a törvény meghatározása szerint – a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítésére, veszélyeztetettségének megelőzésére és megszüntetésére, valamint a szülői vagy más hozzátartozói gondoskodásból kikerülő gyermek helyettesítő védelmének biztosítására irányuló tevékenység.

A törvény alapelve szerint a gyermekek védelmét ellátó helyi önkormányzatok, gyámhivatalok, bíróságok, rendőrség, ügyészség, más szervezetek és személyek tevékenységük során együttműködnek a családdal, és elősegítik a gyermek családban történő nevelkedését.

A gyermek családban történő nevelkedését segítő ellátást a gyermek és családja helyzetéhez, szükségleteihez igazodóan kell nyújtani.

Az ellátások igénybevétele általában önkéntes. A gyermek szülője vagy más törvényes képviselője csak a törvényben meghatározott esetekben kötelezhető valamely ellátás igénybevételére.

A családból bármely okból kikerült gyermek biztonságát, korához és szükségleteihez igazodó gondozását, nevelését, egészséges személyiségfejlődését biztosítani kell.